

COLUMN

Risicomitigatie in de financiële sector: Romeinse lessen voor moderne markten

In september 2023 ging de vraag op TikTok viraal van vrouwen aan hun (mannelijke) partners hoe vaak zij aan het Romeinse rijk dachten. Dit varieerde van dagelijks tot wekelijks, wat tot grote verbazing bij de TikTockende dames leidde. Ik moet eerlijk bekennen dat ik ook een grote Romeinen-fanaat ben, vandaar dat ik dit in mijn blog heb verwerkt.

Risico is zo oud als handel zelf. In de financiële sector gebruiken we vandaag de dag stresstests, kapitaalbuffers, compliance-raamwerken en datamodellen om onzekerheid beheersbaar te maken. Toch stonden ook de Romeinen al voor vergelijkbare uitdagingen: hoe houd je een uitgestrekt gebied stabiel, hoe bescherm je bezit en vertrouwen, en hoe voorkom je dat één zwakke schakel het geheel ondermijnt?

Het Romeinse Rijk was in zekere zin een enorme risicomachine. Het strekte zich uit over verschillende volkeren, talen, munteenheden, handelsroutes en machtscentra. Stabiliteit ontstond niet vanzelf; zij werd georganiseerd. Rome bouwde wegen, havens, aquaducten, forten, financiële en juridische instituties, met de sestertie als centraal betaalmiddel. Voor de moderne financiële sector ligt daarin een eerste les: infrastructuur is risicobeheersing. Betrouwbare betalingssystemen, cybersecurity, datakwaliteit en operationele continuïteit zijn de hedendaagse varianten van Romeinse wegen en bruggen. Zonder sterke infrastructuur stokt het verkeer van geld net zoals handelsstromen stokten wanneer een Romeinse route onveilig werd.

Een tweede Romeins element is het recht. Het Romeinse contractenrecht gaf burgers en handelaren kaders voor eigendom, schuld, aansprakelijkheid en overdracht. Daardoor konden transacties plaatsvinden tussen partijen die elkaar niet persoonlijk kenden. Ook nu is vertrouwen in de financiële sector sterk afhankelijk van duidelijke regels. Governance, compliance en toezicht zijn geen randzaken, maar moderne equivalenten van het Romeinse juridische fundament. Zij maken risico zichtbaar, toewijsbaar en uiteindelijk beter beheersbaar.

Ook de Romeinse limes, de grensverdediging van het rijk, biedt een krachtig beeld. De limes bestond niet uit een enkele muur, maar uit een systeem van forten, wachttorens, wegen en snelle

communicatie. Financiële instellingen hebben eveneens grensbewaking nodig: anti-witwascontroles, sanctiescreening, fraudedetectie en toegangsbeheer. Goede risicomitigatie bestaat niet uit één controle, maar uit meerdere verdedigingslagen. Net als Rome moet een bank weten waar kwetsbaarheden liggen, wie toegang krijgt en hoe snel signalen worden doorgegeven.

Daarbij past het principe van spreiding. Rome vertrouwde niet op één graanschuur, één haven of één legeronderdeel. De bevoorrading van de stad Rome, de annona, vereiste logistieke planning vanuit onder meer Egypte en Noord-Afrika. Mislukte oogsten, piraterij of politieke onrust konden de voedselvoorziening bedreigen. Moderne banken en verzekeraars herkennen dit in concentratierisico. Wie te afhankelijk is van één markt, leverancier, technologieplatform of klantgroep, maakt zichzelf kwetsbaar. Diversificatie is dus geen abstract financieel begrip, maar een les die al besloten lag in de Romeinse graanvoorziening.

Toch laat Rome ook zien wat er misgaat wanneer risico's structureel worden onderschat. Keizers konden door militaire expansie, muntontwaardiging of buitensporige uitgaven kortetermijnproblemen verbergen, maar creëerden daarmee nieuwe kwetsbaarheden. De verleiding om risico vooruit te schuiven is ook vandaag herkenbaar: te veel leverage, onvoldoende voorzieningen of een blind vertrouwen in gunstige marktomstandigheden. Risicomitigatie vraagt daarom om discipline, niet alleen om instrumenten.

Een laatste Romeinse les betreft reputatie en legitimiteit. Het gezag van Rome rustte niet alleen op legioenen, maar ook op het idee dat Rome orde, recht en voorspelbaarheid bracht. Zodra burgers, bondgenoten of handelaren dat vertrouwen verloren, werd het rijk kwetsbaarder. Voor financiële instellingen geldt hetzelfde. Kapitaal is belangrijk, maar vertrouwen is essentieel. Een bankrun, reputatieschade of verlies van klantvertrouwen kan sneller toeslaan dan een leger aan de grens.

De Romeinen begrepen dat een groot systeem alleen kan blijven bestaan door een combinatie van infrastructuur, regels, toezicht, spreiding en legitimiteit. Dat is precies de kern van moderne risicomitigatie. De financiële sector hoeft Rome niet te imiteren, maar kan wel van haar leren: bouw sterke wegen, bewaak de grenzen, respecteer het recht, spreid afhankelijkheden en onderschat nooit de fragiliteit van vertrouwen.

Drs. Edwin Roebersen AAG CFA FRM
Penningmeester bestuur